

הולך ופוחת דור הנפילים

לזכר פרופ' פליקס ברגמן
תרס"ח-תשס"ב (1908-2002)

דברים שנאמרו ליד מיטתו ב"ב באדר תשס"ב

יהודה גוטמן

מוכן לדון בכובד ראש בכל רעיון על פי תוכנו ורצינותו, גם אם העלה אותו תלמיד מתחיל. הוא היה תובעני לא רק כלפי עצמו אלא גם כלפי תלמידיו. יש מי שנפגעו מתגובותיו התקיפות, לעתים העוקצניות, אך אלה לא נבעו מרוע לב אלא מחוסר סבלנות כלפי טיפשות, כלפי שטחיות וכלפי טיוח ומריחה.

פרופ' ברגמן היה מורה בחסד. הוא התייחס להוראה באותה רצינות ובאותו כובד ראש שבהם התייחס לעבודתו המחקרית. הוא היה מרשים לא בצורת ההרצאה, לא בטכניקה של ההרצאה, לא בהוראה כהצגה, כי אם בתוכן: שיטתיות, הנמקה, הוכחה, הבנה ולא ידע לשם שינון. את היחס הרציני להוראה תבע לא רק מעצמו אלא גם מן המדריך ומן הסטודנט הן בהקדשת זמן ללימודים הן בהפעלת החשיבה. באחדים עורר הדבר תרעומת, באחרים – הערצה.

בצד הפן המחמיר, התובעני, הרציני כלפי עצמו וכלפי הזולת הייתה בפרופ' ברגמן אנושיות, לבביות ואפילו שובבות נעורים. הוא ידע להתחשב בקשיים ובסבל של כל העובדים במחיצתו בלי הבדל עמדה ומעמד ולבוא לקראתם או לעודדם בעת צרה.

מי שזכה להשתתף בטיולי המחלקה בוודאי לא ישכחם. מדי שנה בשנה לקראת סיום תקופת ההוראה היה מתכנן טיול רגלי של שלושה-ארבעה ימים בגליל או בגלובע, בכרמל או בעמק יזרעאל. הטיולים היו מתוכננים בקפידה ומאורגנים לפרטי פרטים: מקומות לינה ואוכל והדרכה מאירת עיניים בהיסטוריה ובארכאולוגיה. בטיולים גם נעשה הגיבוש החברתי של המחלקה. רק שם זכיתי לעבור מהקטגוריה הפורמלית של "דוקטור גוטמן" לקטגוריה האנושית-החברתית של "יהודה". שם הוא הרשה לעצמו גם להפגין תעלולים שובבים, למשל להקדים את טור ההולכים, להתרחק ואחר כך להסתתר בשולי הדרך מאחורי תלולית עפר, וכשהיו הכול מגיעים לבסוף עייפים ומודאגים שמא איבד הבוס את דרכו, היה מגיח לפתע מעל תלולית עפר ונהנה מפרץ הצחוק של רווחה מכל עבר.

תהי נחמת המשפחה בתוצאות עשייתו הפנומנלית, שעדויותיה האנושיות והמוסדיות פזורות ברחבי הארץ.

הולך ופוחת דור הנפילים בארץ הזאת, אלה אשר בעשר אצבעות הקימו דיסציפלינות, מוסדות, אורחות חיים. פרופ' פליקס ברגמן נמנה עמיהם.

הוא בלט בהיקף השכלתו הפורמלית – רפואה וכימיה, והלא-פורמלית. דרכו נחסמה בתחילתה בשנת 1933 בברלין, ולאחר תחנת ביניים קצרה בארצות השפלה, הגיע אל מכון זיו ברחובות – מכון ויצמן למדע היום, והיה שותף לייסוד חמ"ד – חיל מדע שממנו התפתח לימים המכון הביולוגי בנס ציונה. הוא הקים את המחלקה לפרמקולוגיה בפקולטה לרפואה של האוניברסיטה העברית בירושלים וייסד את הדיסציפלינה של פרמקולוגיה בישראל.

פליקס ברגמן היה איש ישר, תמים דרך, שלהוותנו מעטים מדי כמותו. לא איש של איפה ואיפה, לא איש של אחד בפה ואחד בלב. הוא היה אדם בעל מרץ בלתי-נלאה וסקרנות בלא גבול. את חמש הקומות עד למחלקה היה עולה בריצה, בריחוף על פני המדרגות. קצב העבודה שלו היה מסחרר. הוא התחיל לעבוד השכם בבוקר – בדרך כלל היה הראשון שהופיע במחלקה בבוקר – והיה עובד עד שעות הערב המאוחרות. הוא התעניין התעניינות רחבת אופקים בכימיה וביולוגיה, רפואה ופיזיולוגיה, ארכאולוגיה והיסטוריה. הוא לא היה כאיש המדע הרגיל המקדיש את כל חייו לנושא אחד ובו הוא עוסק מתחילת דרכו עד פרישתו. פרופ' ברגמן לא נרתע מלפרוץ כמה פעמים בחייו לתחומים חדשים במחקר ולשקוע בהם בכל מאודו.

פרופ' ברגמן בלט בפתיחותו הבלתי שגרתית, בוודאי לעומת הפרופסורים שהגיעו מן המסורת האקדמית הגרמנית. הוא היה